

ուանէ: Եթէ այս համեմատութիւնը ճիշտ է, այն ատեն որոշ չափով նմանութիւն կայ նաեւ այս Հերակղէսին եւ Պղատոնի Արային միջեւ, վասն զի ինչպէս որ Պղատոնի Արայն փայտակոյտին վրայ դրուած էր այրուելու համար, այսպէս ալ այս ասորական Հերակղէսին տօնին, փայտակոյտ մը կը կազմուէր եւ անոր վրայ Հերակղէսի պատկերը կ'այրէին¹: Այս արարողութիւնը Յոյներուն քով մնացած է մինչեւ այսօր եւ կը կատարեն սովորաբար Յովհ. Մկրտիչի տօնին օրը: Մտադրութեան արժանի է նաեւ այն պարագան, որ շնասէր եւ շնապաշտ խառանի մէջ կը պաշտուէր նաեւ Թամիմուզ եւ անոր պաշտօնը՝ ըստ Էլ-Մաքրիզի² բացայայտ վկայութեան մինչեւ Քրիստոսէ վերջ 10^{րդ} դարը չէ մարած եղեր:

Աւելի նշանաւոր էր շան յարգութիւնը փիւնիկեցիներու քով: Էսգուլապիոսի նուիրական կենդանին էր այն, որ օձերուն հետ բաղմութեամբ կը բուծանուէր աստուծոյն տաճարին մէջ: Շան եւ օձին աստուծոյն նուիրական ըլլալուն պատճառներէն մէկն ալ թերեւս այն էր, որ ինքը ըծիղ էր միանգամայն իբրեւ աստուած, իսկ շուն եւ օձ ըլլալէ զօրութիւններու կրողներ: Շան մասին ըսածս աւելի իմ մակարեութիւնս է, իսկ օձինը արդէն հանրածանօթ է: Շնագաւիթ կամ շնասրահ անուամբ տեղ մ'իսկ կայ եղեր, ուր կը պաշտուէր ըստ Աթենէոսի³ փիւնիկեան Հերակղէս, որ փիւնիկեան Էլմուս-Էսգուլապիոսի հետ նոյն է: Bochart⁴ համաձայն Էսգուլապիոս անունը յառաջ եկած է בֶּחֱ-שֵׁן = Իշ-Քալիպի, այսինքն՝ մարդաշուն: Այս մեկնութիւնը կրնայ խնդրական ըլլալ, սակայն փիւնիկեցիներու քով աւանդութիւն մը կար, որուն համաձայն Էսգուլապիոս շան կաթով սնած ու մեծցած է⁵: Էսգուլապիոսի առասպելը մեզի համար անով աւելի հետաքրքրական կը դառնայ, որ այն եւս Արայի պէս Աստարտէ (= Շամիրամ) դիցուհիէն հետապնդուելով՝ կը մեռնի եւ յետոյ նոյնպէս դիցուհւոյն օգնութեամբ կը կենդանանայ: Մինչեւ անգամ դիցուհւոյն նուիրուած դասակարգ մըն ալ կար, որ בֶּחֱ-שֵׁן = Քելապիմ⁶, այսինքն՝ շներ կը յորջորջուէր, որոնց պաշտօնը սակայն

վերջին աստիճանի պիղծ էր եւ անբարոյական: Փիւնիկեցիներու շներու այս յարգութիւնը տարածուեցաւ մինչեւ Կարգեգոն եւ Սիկիլիա. վերջնոյս Ադրանոս աստուծոյն ծառայութեան մէջ կային 1000ի չափ շներ: Հոս յիշենք նաեւ եգիպտական Անուբիս հոգիները սանդարամետ առաջնորդող աստուածը, որ շան գլխով կը ներկայացուէր եւ աստուածն էր գլխաւորաբար Կիւնոպոլիսի (= շնաքաղաք), ուր նաեւ իրական շներ կը պաշտուէին: Շունը կը պաշտուէր նաեւ Նիւբիայի մէջ եւ ըստ Պլինիոսի՝ «անոնց թագաւորն էր, որուն շարժումներէն թագաւորական հրամանները կը գուշակէին»¹:

ԴՈՒՍ. Հ. Ա. ՄԱՍՏՈՒՅԱՆ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՔՆՆԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՐՈՒՍԵԿԻ

ՆՈՐԱՅՐ Ն. ԲՈՒԶԱՆԴԱՅԻՈՅ

(Շարունակութիւն:)

ՃԼԱ. 1151. Խառն, բանջար: 1164. Խառն, բանջար, յորմէ եւ Եղախուկ, Թ. 608, եւ Սեւ-Խառն, Թ. 2739, եւ Սպիտակ-Խառն, Թ. 1164, 608:

= Նշանակեմ զպրս. «Խեռն. է խոտ իմն որ յորդեալ առաւելու զկաթն կնոջ», Գէորգ:

ՃԼԲ. 1121. Խառն, գլ. Galanga: 3351. Հառն, գլ. Galanga:

ՃԼԳ. 1328. Կառն? 3150. «Բառն. տես թախ» (756, «Թախ. որ է Բառն»), Ամիրտուլ-վաթ. ըստ Պայթարայ՝ Տեսակ մի մեծ Արմաւ:

= Նշանակեմ զպրս. «Թաւ. է ծառ իմն որոյ պտուղն կոչի Պառնէն Խառն, յորոյ կեղեւոյն՝ չուան ոլորեալ ի գործ ածեն», Գէորգ:

ՃԼԴ. 1377. «Կառն-ը? Հառն ծառ ըսուած է. բայց ոչ ըսողն եւ ոչ ըսածն յայտնի է ինձ», — 1489. «Կառն-ը, Հառն փայտ կոչուած է ի Բժշկարանս», եւ այլն: Կառն-ը կը յիշուի եւ ի Թ. 1487, Կառն-ը:

¹ Clemens Alex. Recognit. X, 24.

² El-Maqrissi. (Chwolsohn II, 604, 607 եւն):

³ Wachsmut, Athenaens I, 461.

⁴ Opera omnia I, 663.

⁵ Լակտանտիոս. De falsa religione I, 10.

⁶ Orelli, Religionsgeschichte, I, 264. — Հմմտ.

նաեւ Corpus Inscript. Semiticarum, Paris 1885, Nr. 86.

տուրված գրէ. «Ֆոֆէլ, որ է Բոֆէլ, ի Հնդկաց
կու գայ, զէտ ճալգպուէ է...», գլ. Arec,
= Պրս. «Փոֆէլ, էր իր ինչ» որ լինի ըստ
չափու քանակութեան ճէլէլ պէլէլ: զոր արա-
բացուցեալ ֆոֆէլ ասեն. եւ է սա տեսակ իմ
դեղոյ. Գէորգ:

ՃՄԱ. 2896. Վէլէ: 3265. Ֆէլ:

= Վէլէ է գլ. Vesce ընդեղէն, որոյ
պարսիկ (կամ արաբերէն) գրութիւնն է ֆէլ.
«Փոֆէլ, էր սեաւ ունդն այն որ կոչի ֆէլ, եւ
հայերէն Վէլէ, որ է խոր եղանց եւ ուղտուց.
որ եւ ասի ֆէլէ, Գէորգ:

ՃՄԲ. 3056. Փէլէլէլ: 3078. Փէլէլէլ:

= 2գիտեմ թէ նշն է եւ թ. 3106,
Փոֆէլէլ կամ Փոֆէլէլ, որ կ'ըսուի եւս 80-
րենուկ:

Տես եւս զհետեւեալսդ անփոփոխ գրու-
թեամբ ի կարգի այլեայլ նշանագրաց:

ՃՄԳ. 1177. Ծաֆէլէլ: 1293.

Ծաֆէլէլ:

ՃՄԴ. 1249. Կնէլէլ: 3085.

Կնէլէլ:

ՃՄԵ. 2490. Օյլ Գոֆէլ: 3244. Օյլ

Գոֆէլ:

Դ.

Բանի մի Հայ եւ Օտար բուսց հոմանիշը:

ՃՄԶ. 65. «Աղուիճակ. նոյն է ընդ
Խորասանի ըստ Հին Բժշկարանի. սա ալ նոյն
համարուի լտ. Staphisagria [այ. Staphysa-
ria], փ. Staphisaigre [այ. Staphysaigre], որ
ի յոյնէն առնուած են, յորում Սթիֆէ-
լէն է Լեռան խաղող, անոր համար ոմանք ի
մերոց Խաղողիկոյ կոչեր են, բայց չեմ հանդի-
պած ի գիրս. Արաբացին ալ նոյնպէս կ'ըսէ
Ջիֆէլ իւլ-ճիֆէլ. այլ եւ Ջիֆէլ պէլէլ, որ է
գլխոյ հունտ կամ 2ամիչ գլխոյ, այսինքն ոյլի
դեղ ըլլալուն համար... փ. Herbe aux [այ.
au] poux. Իսկ Պարսիկք կ'անուանեն Մի-
ֆէլէլ, եւ այն: Եւ ի թ. 1989, Մի-
լէ կը յղուի յԱղուիճակ:

= Ա. Բժշկարանի վկայութիւնն որ չի յի-
շուիր ի տեղւորդ, կը գտնուի ի թ. 2613. «Սիս-
ոան մի չափ Աղուիճակ» որ է Խորասանի ի ներքս
խառնէ, եւ յաչքն դիր, նոյն Բժշկարան կ'ըսէ
եւ յերես 143. «Աղուիճակ, Խորասանի, Մաննիս,
Մարձակ, աղա՛ եւ մեղրով յարո՛, տես զայս
ի թ. 2022: Ես զԽորասանի հասկացած եմ իբր

թուրք բառն Խորասանի, որ մերթ եղեւին կը
թարգմանուի յայլ Բժշկարանս, մերթ եղեւնա-
հունդ կամ եղեւնի սերմ: Տես ի թ. 642.

«Եղեւին» Շէհ... հունտն է Խորասանի, եւ
«Շէհ», որ է Խորասանի. թուրքն Եւրոպայի ասէ՛,

— «Խորասանի, որ է եղեւնահունդն հայ բա-
ռով. եւ յարապն Ահաճիկաք կու ասէ՛. Ամրտ.

Ննգ. անպ. 129: — «Բարինջ [պրս. Պէրէ-
ճաֆէլ]. Խորասանի, եղեւնի սերմ, թրգմ. Գեղըց:

Տես դարձեալ Խորասանի = Եղեւին ի Հաֆ-
սանի, թ. 1126, յորմէ կը զանազանուի Խորասանի

նի = Աղուիճակ ի թ. 1127, որ ի թ. 2854
կը գրուի Խորասանի = Աղուիճակ. տես եւ Խոր-

ասանի հունդ ի թ. 2704 [այ. 2804]: Այս
եղեւին է գլ. Santonine կոչուած բոյսն, տեսակ

մի գնդածաղիկ (գլ. Armoise. տես ի համարն
ՂԶ), ըստ Լիննէի *Artemisia santonica*,

եւ որոյ համար կ'ըսէ Լիտրէ, թէ «les semen-
ces et sommités sont vermifuges», նոյն ա-

նուամբ *Santonine*¹ կը կոչուի ըստ Լիտրէի եւ
տեսակ մի «Matière cristallisable, amère et

âcre, isolée des sommités fleuries de la san-
tonine». Նոյնպէս կը գրէ եւ Emm. Le Mavut,

Botanique, Երեսք 72—73. «Ces capitules
(զանազան գնդածաղկանց) renferment une

huile volatile âcre, une substance cristalli-
sable, inodore, peu soluble dans l'eau, lé-

gèrement amère, nommée Santonine, une
résine, et divers sels». Աւասիկ մեր Բժշկա-

րանաց Եղեւնահունդն կամ Եղեւնի սերմ, զոր
Ա. Բժշկարանն կը կոչէ այլով անուամբ Աղուի-

ճակ, անշուշտ քանզի սերմնն աղի նման կը բիւրե-
ղանայ (տես վերագոյն երկիցս զբառն cristalli-

sable): Թուի ինձ թէ նոյն Աղուիճակ է՝ որ Աղու-
ճակ գրութեամբ կը գտնուի յՍկեբերանի Մէ-

լիս-Նիսան Եւրոպայ, ԾԱ, 370, իբր գլ. Sel
gemme². «Երկինք իբրեւ զծուխ հաստատե-

ցան. Ակիւղաս ասէ. «Երկինք իբրեւ զծուխ
պատեցան. Թէոդիտովն ասէ. «Իբրեւ զաղ մած-

ցին», զվանագոյն ահանագոյնն երկնից՝ աղ-
մանն երկնացանէ կերպարանաց: Իսկ Խորասանի

ըսուած է անոր համար որ ի հին ժամանակս ի
Խորասան աշխարհէն Պարսից կու գայր ընտիր

տեսակն. Կելսիոս, Հ. Ա, 413, ի մէջ կը բերէ
զգրեալն ի Կաստելլեայ (Castell, Lex. Pers.,

p. 264) ի բառն Տիւրէմէ, «Diramne; Absin-
thium Ponticum [= Աշինգր Պոնտական],

quia circa Pontum frequens, unde semen-
contra vermes colligitur, et ex Chorasani

deportatur Halebum. Ital. Seme santo³; Lat,

Sementina», ընդ որում համեմատեալ եւ զԳեորգայ գրածն. «Տէրէֆէ⁴, Է խոտն այն՝ որ թուրքերէն ասի Եւլան օրէ. եւ արպերէն Շէյն, թէպէտ է դառն քան զՕշինդրն, բայց քան զայն սակաւ է կանոնական զօրութիւն սորա: Տեսանք որ մեր Բժշկարանք ալ զԵղեւին կը կոչեն Շէյն⁵ եւ Եւլան: — 2Գիտեմ ուր գտած է Հ. Ալիշան թէ խորասնիկ = գլ. Santonine է գլ. Staphisaigre որ բոլորովին այլ ինչ է⁶.

Կան եւ այլ քանի մի անճշտութիւնք ի նմին թ. 65: Յունարէն Σταπιδ αργυραէ 2ամիչ վայրի. արաբերէն Զէյնյու Էւ Ֆէլէ կը թարգմանուի 2ամիչ լերին (ինչպէս ուղիղ կ'ըսուի ի թ. 2444, Լերան 2ամիչ). Զէյնյու դէրէ է 2ամիչ վայրի, իսկ պարսկերէն անունն կը գրուի ի Գեորգայ Բառարանին Մէլէյէ, ի Մէլէյէ բառէն՝ որ 2ամիչ կը նշանակէ: Խաչադէն ալ ի Ռոշքեանի բառագրոցն է կարծեմ, որ կը գտնուի ի Նոր Հայկ. Խաչադէն գրուած թեամբ: — Ի թ. 976, եթէ խաչադէն Լեւան է ստուգիւ գլ. Joubarbe des toits, ընչիւն է «Տես Աղուիճակը, զոր ըստ իս՝ Հ. Ալիշան սխալմամբ նոյն կարծած է ընդ 2ամիչ լերին = Staphisaigre:

Շէյն-Էլ-Է.

1. Տես ի Լիտեր եւ Semencine, Semen contra, տես եւ ի Յաւելուածին Barbotine, երեքին եւս «Եղեւին սերմն, խորասնիկ», ըստ Էմիլեանի:

2. «Ou donne le nom de Sel gemme au sel fossile; ... il se trouve sous une forme solide, concrète et cristallisée en amas immenses, dans plusieurs régions du globe», Buffon, տես Gemme ի Լիտեր:

3. «Եղեւին սերմն, որպէս ռամկօրէն խորասնիկ. իտալերէն Seme santo», Նոր Հայկ. ի բառն «Եղեւին»:

4. Այս է զոր տառադարձութեամբ Դրամանի գրած է Պետրոս Քալանթարեան ի թ. 604, եւ Հ. Ալիշան չէ իմացած. Դրամանի? Սերմն Santoniceum լեզուահամ բուսոյն:

5. Կայ Շէյն Լուրի, որ եւ հայերէն կը կոչուի Թուրք Եղեւին. «Եղեւին, որ կոչի Թուրք Եղեւին կամ Շէյն Լուրի, Բժշկ. Ա. 143 (տես Եղեւին կամ Շէյն Լուրի, Բժշկ. Ա. 642, ուր գրեալ է զայն եւ ի Հայքասնի, թ. 642, ուր գրեալ է Թուրք Եղեւին), եւ դարձեալ. «Թուրք Եղեւին, որ Թուրքի Եղեւին», իսկ Լեւ. Խե. 133. բառած է է բարձրեցնել, Մի. Լեւ. Խե. 133. բառած է նաեւ Տէրէֆէ Լուրի (որ ի Հայքասնի, թ. 642, գրեալ է Տարֆէյի Լուրի): Կայ եւ Շէյն Էրմանի, գրեալ է Տարֆէյի Լուրի: Կայ եւ Շէյն Էրմանի, որ «ի Հայաստանեայց երկրէն գայ» (Հայքասնի, տես). սա կոչուած է նա եւ Հայ Շէյն (Հայքասնի, թ. 2299), այլ լաւ եւս էր ըսել Հայ Եղեւին: Թ. 2339 սոյն Հայ Շէյն է, որ սխալ գրեալք են

ժողովանկ Շէյն Էրմանի, Շէյն Էրմանի = Շէյն Էրմանի. համեմատեալ ընդ թրգմ. Գեորգ. «Բընջափ [պրս. Պերէնջափ] եւ Շէյն Էրմանի [2Եղեւին], Եղեւին»:

6. Staphisaigre կը կոչուի եւս գլ. Pédiculaire, Herbe aux poux, որ սխալ գրեալ է pucés ի թ. 3383: Herbe aux pucés ռամկօրէն անուն է Conyze եւ Psyllion բուսոյ. տես զերկրորդս ի Լիտեր, ի բառն Puce, 4:

ՃՄԷ. 153. «Աւի-ճոյնիկ = յն. Bráθy [այ. Bráθyς] = լա. Juniperus Sabina = Գիդ:

= Գաղիանոսի բառք են որ կը գրեն. «Բաստոս, Առիւծմորենի», Գաղ. Ա. Գ. — «Բաստոս, Առիւծմորենի», Գաղ. Գ. — «Բրաստոս, Առիւծմորենի», Գաղ. Բ. Յոյն բառն ուղղելէ է Բաստոս, Βάτος, գլ. Roncé = Մորենի, որոյ մի տեսակն թուի Առիւծմորենի, թերեւս յն. Ιδαία βάτος [= Իդա լերին Մորենի], որ եւ լա. կ'ըսուի Rubus Idaeus, գլ. Framboisier, պտուղն Framboise, այժմ նորահնար բառին Արտաշէյր կոչեցեալ առ մեզ, թուրքերէն Ըլթաս (Հայքասնի, թ. 244): իսկ յն. Bráθy, լա. Juniperus Sabina, որ է գլ. Sabine, հայերէն կ'ըսուի Յրդի, ըստ Գաղիանոսի Բառից՝ Գի:

Ի թ. 842, Ժ. Է. Framboise պտուղն կը կոչուի թուրքերէն Ֆրէնի Էլ-Էլ-Է, Կրապուլ, բայց Ֆրէնի Էլ-Էլ-Է գլ. Groseille, ինչպէս կը գրուի ի թ. 1459: Կրապուլ (Framboise? Groseille?) կայ եւ ի մեր Բժշկարանս եւ յայլ գիրս Ստորին Հայերէնի. «Կրապուլ տերեւ շոցոն, եւ դիր, եւ ճիճն փոխէ», Բժշկ. Ա. (Հայքասնի, թ. 1538): — «Ա. [այսպէս դատարկ թուրքած է ի 2Եղեւին]. ինքն ծառ մնէ որ թուրքն Կրապուլի կ'ասէ. եւ տերեւն Մրտի տերեւ կու նմանի, եւ միգն նման է Յրդի [2Ճրթոյ] պտուղն, Ամրտ. Անգ. անպ. 12:

«Ծառ մի կայ ուր կայ հով ջուր,
Պըտուղն է իւր կարմիր զերդ հուր,
Արի՛ գնա՛ կեր, էր կաս ի լուր.
Թո՛ղ է լեղի, կեր քան զպուր:»

Հանելուկք վերագրեալք Ներսէսի Շնորհալոյ, ուր կը մեկնուի Կրապուլ: — Ի Հաւաքման ուրեք Գաւառական Բառից (22 Ս. Ղաւարու) գտած եմ դարձեալ. «Կրապուլ կամ Հաղարջ, Ֆրէնի Էլ-Էլ-Է»:

ՃՄԷ. 1166. Ի բառն Խիւսնի, «Առուոյս Բժշկական = լա. Trifolium Medicum»:
= Trifolium Medicum կը թարգմանուի Առուոյս Մարտի, նոյն է եւ լա. եւ իա. Me-

dica, որ յն. *Μηδική πόα* = Մարական խոտ, կամ լոկ *Μηδική* = Մարական, գշ. Luzerne, ըստ Լիննէի *Medicago sativa*. Իֆինեան զLuzerne կոչած է Մարական Առույտ, իսկ ես՝ Մարառույտ, որ է յինէն յարմարեալ բառ: Տես ի թիւսն 158 եւ 173 *Medicago*, Luzerne (տպ. երկիցս Luzerne). տես եւ ի թ. 2489 *Medicago sativa*:

ՃԿԹ. 302. «Բու = լտ. *Myrobalanum* [տպ. *Myrobalanum*] = գշ. *Myrobalan* = արաբ. *Հէլէն*»:

= *Myrobalan* կը կոչուին Սալորոյ նման բազմազգի պտուղք՝ որ ի բժշկութեան կը գործածուին. իսկ խորենացի յԱշխարհագրութեանն, երես 612, երջանիկ Արարիոյ «նշտ իւր» կարգին կը յիշէ զոչ ընդ Բալասանի եւ Յասմկան՝ զԲու, որ գշ. Ben կը կոչուի՝ առեալ յարաբականէն Ban. կը գրէ M. Devic, «Ben; arbre nommé par les botanistes Moringa obeifera, dont la semence fournit une huile pour la parfumerie. C'est le ban des Arabes, souvent cité par les poètes, եւ այլն. ի թ. 2494 կը յիշուի Պուի յէի ի Բժշկարանաց, ի սին տեղւոյ կը գրուի գշ. Béhen [տպ. Behen] = Moringa, զոր ուղղելի է Ben. զի Béhen = արաբ. Պէհէն, այլ ինչ է. տես զայս ի թ. 3077: «Il ne faut pas confondre Béhen avec Ben, comme l'a fait Richardson, եւ այլն, կ'ըսէ եւ M. Devic. տես անդ Béhen եւ Ben. — *Myrobalan* = յն. *Μυροβάλανος*, նոյն ձայնիւ կոչուած է Միւր-Բալանոս ի Պատմութեան Աղբքսանգրի, 145, որ չգտնուիր ի Հայքաստիկն:

ՃԿ. 369. «Բուլ = լտ. *Raphanus* = գշ. *Radis*»:

= ճշգրտոյն եւս էր կարծեմ կոչել գշ. Raifort:

Ի բանին Ամիրտողլաթայ, անդ. «Ինքն [Բողին] երկու ցեղ կու լինի. մէկն Վայրի է, որ է Աֆրոս? [Աֆրոս?], ... եւ մէկ Աժվոցն է, որ Աֆրոս է յն. *Ἀπριος*, ինչպէս կը գրուի ի թ. 832: Ի վերջին տեղւոյն կ'ըսէ Ամիրտողլաթ թէ «Աֆրոս [յն. *Ἀπριος*, գշ. *Espèce d'Euphorbe*] է թուրքերէն Պուր-Էսլան, եւ հայերէն Ժուր-Է, եւ կոչուալ այլ կ'ստեն. եւ բժշկապետացն ոմանք Աշիւ» [յն. *Ἰσχυάς*, գշ. *Euphorbe* ou *Ésule*] ասեն, եւ ոմանք խաճանի [յն. *Χαμαίβαλλανος*, գշ. *Espèce de Tithymale*] ասեն, եւ ոմանք Լույեանի ուղիւս [յն. *Paφανὶς ἀργία*, գշ. *Revenelle*, sorte

de Rave sauvage], որ թարգմանի վայրէ Բուլ, 2գիտեմ թէ ինչպէս կաղանջանն (գշ. *Tithymale*), կամ կաղանջանան տեսակը (գշ. *Euphorbe Ésule*), կարեն նաեւ կոչուիլ վայրէ Բուլ: Զհարդ եւ իցէ՝ Աշիւ է յն. *Ἰσχυάς* (անծանօթ է ինձ Հ. Ալիշանի գրածն *Ἰσχυάδα*). Լույեանի ուղիւս, «որ թարգմանի վայրէ Բուլ, է յն. *Paφανὶς ἀργία* = Բուլ վայրէ, եւ ոչ թէ *Ἰσχυάς ἀργία*, զոր չեմ ճանաչեր»:

ՃԿԱ. 1016. «Լտ. *Chamaesice* = գշ. *Figuier sauvage*»:

= Լատին բառը անշուշտ նոյն է ընդ յն. *Χαμαίσυχη* [= Գետնոյ թղենի], գշ. *espèce d'Euphorbe*:

ՃԿԲ. 468. «Գերերէ, խորենացւոյ Աշխարհագրութեանն Սիւնեաց երկրի բերոց մէջ յիշէ «Մուրտ եւ Գերերէ եւ նուռն», զոր Սէն Մարտէն փռանկ թարգմաներ է *Geranium*. Հին Բժշկարանն զուգէ «Գերերի» Բիւլ. նոյնպէս եւ Ամիրտողլաթ. «Բիւլ» որ է Գերէ, փոխանակ գրելու Գերերի: Ռոշքեանն բառի տեղ ու կարգաւոր Գերերէ գրէ, եւ ըստ իմաստին (ժոտ ի գետ) համարի *Potamogeton*, փ. *Potamot* [տպ. *Potamon*] բոյսը, եւ կ'ըսէ. «Ազգ Բալասանի, բարձրագոյն քան զայլս, թաւ կեղեւով. *Eumeces*?» Միւրոց յիշեալ Բիւլն թուի Բուսան Արաբաց, զոր տեսանք Գետնախնձոր կամ Տոմալան: — Բայց այս ամենայն կ'ունայնանան՝ եթէ փոխանակ Գ տառի Դ կարգանք Դերերի. զի այս անուամբ կոչեն Արաբացիք ուրիշ բոյս մի, *Aristida obtusa*, ի ցեղէ Սիլոց»:

= Հատ հետաքրքրական է Գերերէ բառի պատմութիւնն: Սա որ կը գտնուի յԱշխարհագրութեան խորենացւոյ (տպ. Ս. Ղազարու, 1865, երես 609), յեղեալ է ի լատիներէն թարգմանութեան վիստոնեան եղբարց (տպ. 1736, երես 360) *Geranium*¹, անշուշտ ի նոյնութենէ Գեր եւ *Ger* ձայնից (տես եւ ի համարն ԱՍ Սուլուղաջուր եւ *Sagapénium*.) — Ի գաղղիբերէն թարգմանութեանն հրատարակելոյ ի Սէն-Մարտէնէ (*Mémoires historiques et géographiques sur l'Arménie*, 1819, Հ. Բ, երես 365) նոյնպէս *Geranium*, առեալ ի վիստոնեանց. — յԱշխարհագրութեան խորենացւոյ (տպ. Ս. Ղազարու, 1881, երես 33) կը գրուի. «Լինի [ի Սիւնիս] մուրտ եւ. Երերի եւ նուռն աղնիւ. ի ծանօթութեան կ'ըսուի, «Գերերէ ըստ այլոց, զոր հին Բժշկարան ասէ լինել Բիւլ. գաղղիբերէն կը թարգմանուի (անդ, յերես 44) *kéréri*, եւ ի

